

win is met vergenoeging en een belofte heeft voor het tegenwoordige evenzeer als voor het toekomstige leven. Daarom, darf hij te genieten van de vreugde, die God in Zijn mildheid hem boven het dagelijksch brood bereidt. Daarom ook geeft hij zijn kinderen de gelegenheid om te spelen en leeft hij er van harte in mee. Hij ziet van hoe groote beteekenis dat spel der kleinen is. Hij erkent in hun streven om wat te maken en wat te verzinnen den scheppingsdrang, door God in den mensch gelegd, toen Hij hem schiep naar Zijn eigen beeld. Hij merkt het nu op, hoe die kinderlijke spelen meewerken om ze te vormen voor hun bestemming in het leven, hoe ze een machtig en liefelijk middel in Gods hand zijn om Zijn kleine menschenkinderen op te voeden. Het spel hebben wij groote menschen, wij ouders, wij opvoeders niet uitgevonden, maar Hij, die alleen de Paedagoog van het menschelijk geslacht is.

Let eens op dat lief tafereeltje, daar in een hoek van de huiskamer. Een groep meisjes, uw dochtertjes mischien, met een paar vriendinnetjes, spelen met poppen. Geduld! ze zullen het heele menschelijke leven voor u in beeld brengen. Ze hebben gelukkig een wieg, een tafeltje, om op tijd te kunnen dineeren, stoeltjes om deftig visite te ontvangen, wat meubilair om de school voor te stellen; een broertje wil zich allicht laten overhalen om voor dominee te spelen, want de kindertjes moeten toch gedoopt en bepreekt; later wordt hij nog eens geroepen om, met een lorgnet op den neus, dokter voor te stellen, voor het denkbare geval, dat een der poppenkinderen typhus of zoo mocht krijgen en — mocht het ergste geschieden, — dan mag broer als aanspreker voor de uitvaart zorgen.

Wat hebben die kinderoogen toch scherp naar uw doen, o grooteren, gekeken en wat hebben ze goed uw woorden beluisterd en onthouden! Zoo zullen zich uit die beurtelings schaterlachende en zeer ernstig kijkende meisjes onze toekomstige moeders ontwikkelen.

En als Michielje De Ruyter aan het Vlissing-sche strand oorlogje speelt en den vijand met bloede koppen doet afdeinen, geloof ge dan met mij niet, dat toen reeds in beginsel de vierdaag-sche zeelag ten gunste van ons lieve vaderland werd beslist?

De Heiland zelf verachtte het spel der kleinen niet. Dat kunt ge hooren, als ge luistert naar het verwijt, dat Hij den oversten van Israël in het gelaat slingert. Ze gelijken, zegt Hij, op die luijige kinderen, die er altijd op uit zijn, het spel hunner makkers te verstoren. Nu eens hebben de kinn-raadjes besloten om begrafenisse te spelen, maar den zwartgalligen spelbrekers is dit niet naar den

zin. Ze zeggen: ach, wat heb je daar nu aan! en ze doen het spel mislukken. — Nu, bruijloftje dan! — Maar ook dat kan geen genade in hun oogen vinden.

Op de oversten des volks is toepasselijk: „Wij hebben u op de fluit gespeeld, maar gij hebt niet gedanst, wij hebben u klagliederen gezongen, en gij hebt niet geweend. Johannes is gekomen noch etende, noch drinkende en gij zegt: hij heeft den duivel, de Zoon des Menschen is gekomen, etende en drinkende en gij zegt: ziedaar een mensch, die een vraat en een wijnzuijer is, een vriend van tollenaars en zondaren“.

De menschelijke natuur lijdt onder den ernst des levens als gevolg van de verwoestingen, die de zonde over lichaam en ziel en over alle levens-verhoudingen bracht. De zorgen en rampen des levens drukken haar neer, doen schade aan hoofd en hart, dopen den mensch in zwaarmoedigheid en veroorzaken het lange zenuwlijden. Het medicijn nu daartegen wordt vaak gevonden in het gezonde spel. Het is daarom voor jong en oud gewenscht, dat er elken dag enkele uren bestemd worden voor lichaamsbeweging en een vrijere oefening van den geest. En aanbeveling verdienen kegelspel, kaatsen, kolven, hoogschieten, biljarten (niet in een café), paardrijden, loopen, zwemmen, roeien, fietsen, schaatsrijden, balspelen en dergelijke. Dan ook dam- en schaakspel. Nog hooger genieting schenken muziek en lectuur.

Amsterdam.

H. WARNINK.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

Een en ander.

Het gevaar van subsidie.

„De Macedonier“ van Juni bevat een noodkreet van dr Pruis, miss. arts in Indië, waarop wij afzonderlijk de aandacht wenschen te vestigen; het artikel is te belangrijk om in de boek-aankondiging af te doen.

Onze Gereformeerde zending heeft, gelijk men weet, behalve den hoofddienst ook hulpdiensten, en onder deze neemt de medische dienst een zeer belangrijke plaats in. Dr Scheurer heeft met zijn Petronella-hospitaal baan gebroken; en sinds dien tijd zijn langzamerhand op bijna alle terreinen van onze zending zendingshospitalen geopend.

Over het gezegde resultaat dier ziekenhuizen wordt verschillend geoordeeld. Sommigen achten ze beslist noodzakelijk om de zending ingang te doen vinden; men komt in het hospitaal in directe aanraking met het volk, geneest het lichaam, wint

het vertrouwen en nadert zoo het hart van den Javanen. Het is wel buiten twiifel, dat in de hospitalen sommige Javanen den Christus hebben mogen vinden. Daarbij moet niet vergeten, dat er van die hospitalen als zoodanig reeds een prediking uitgaat van het Christendom in de praktijk, van de christelijke liefde. Daarom hebben de hospitalen de sympathie van onze kerken, en middelijk en blij-meedig wordt ervoor geofferd.

Er zijn er echter ook, die meenen, dat de vrucht van den medischen dienst voor het zendingswerk betrekkelijk gering is, en tegen de ontzaglijk hooge kosten niet opweegt; zij oordeelen, dat de duizenden, voor de hospitalen benoodigd, beter voor den hoofddienst kunnen worden besteed.

De medische dienst is de liefde van onze kerken waard. De zegen, door de zendingshospitalen verspreid, is veel grooter dan in gevallen is aan te wijzen; met den schooldienst en zoo veel meer, bereidt het den weg tot het hart van het Javaansche volk.

Het groote bezwaar zit in de enorm hooge kosten; de hospitaaldienst verslindt tienduizenden. Natuurlijk is de zending alleen niet bij machte in de kosten te voorzien; er is een algemeen belang in het spel, en de regering heeft dit gewaardeerd door het geven van groote subsidie. Gelijk het echter altijd gaat, bij het geven van het geld komt het stellen van voorwaarden. Hoe meer geld, hoe meer voorwaarden. Steeds hebben de kerken aangevraagd op al maar hooger subsidies, en de regering kwam met al strenger eischen. Dit is nu zoo geworden, dat dr Pruis, indertijd opvolger van dr Scheurer in het hospitaal te Djoeja, schrijft onder den titel: „Onze zendingshospitalen in gevaar“.

Wanneer een man als dr Pruis aan de noodklok trekt, is er gevaar, en wij hoorden een zendeling zeggen: het is zelfs nog erger dan dr Pruis het voorstelt! Onze zendende kerken zullen ongetwijfeld naar het woord van dr Pruis luisteren.

Het gevaar nu zoekt dr Pruis in den drang der regering, dat de dusgenaamde „rechthebbers“, haar ambtenaren, voorkeur genieten, welke ambtenaren het karakter van het hospitaal bederven en ook neutraliteit gaan eischen. En nu is het wel waar, dat in de voorwaarden geen neutraliteit gefist wordt, doch de inspecteuren wijzen er dan op, dat het „overnemen van de straatstak“ door de zending, en de „volledige restitutie“, die men daarvoor verlangt, logisch de neutraliteitsclausule meebrengt. Het eind van de zaak zal dan ook zijn volgens dr Pruis, dat men of gewone gouvernementshospitalen krijgt voor alle landaarden, met voorkeur bij opname voor de rechthebbers en met de neutraliteitsclausule; of dat de

onderstelde geestelijke overtuigingen worden gedeeld, dan offeren wij liever met die overtuigingen de kunst, dan dat wij om die kunst de overtuigingen behouden.“

Juist.

Maar ik ken er onder de jongeren die dit offer gaarne brengen als ze staan tegenover anders overtuigden, b.v. de roomschen, doch die geen noodzakelijkheid van zulke offerande zien, als ze te doen krijgen met niet-overtuigden, met menschen, die zich om Jezus Christus niet anders bekommeren, dan om de edelen van ons geslacht. Zullen wij nu meedoen aan een zacht protest, als aan Jezus' „nathekreten“ moeder te veel, en zullen wij zwijgen, als aan Maria's „nathekreten“ zoon te weinig eer bewezen wordt en de wezenlijkheid in zijn smart wordt voorbijgezien en gehoord?

Neen, neen, wij pleiten voor geen afzondering, geen negatieve onthouding, geen „raak niet, smak niet, roer niet aan“.

Maar wij pleiten voor nuchterheid, waakzaamheid, rechte verhoudingen, zuiver zien.

En als wij jongeren krijgen, die alles afweten van Eckart en Tauler, van Maeterlinck en Walt Whitman, van Verwey en Jean Lahor, van Van Eeden en Toorop, van Emerson en Verlaine, maar die in hun eigen dogma nog geen muziek hebben gehoord, nog niet den glans hebben gezien, nu dan is daar bij hen geen christelijke aesthetiek, hoogstens een vaag aestheticisme.

Wij mogen dankbaar zijn voor het opwaken der kunstzinnigheid onder onze jongeren. Maar daar is een gevaar van onbedachtzaamheid. Daar zijn al te rappe handen, die een aesthetischen ruiker zetten in een mystieke vaas; maar de bloemen der mystiek zijn van den stengel van het dogma gerukt.

En een bloemruiker leeft niet lang.

En een levensornament verrijkt niet inwendig. En bloemen hooren aan den stengel en die stengel heeft het water noodig niet uit uw leiding, maar uit den sappigen bodem, door God zelf gedrenkt.

K. SCHILDER.

Verbetering. In het voorgaand artikel staat in de noot onder de 2e kolom een verwijzing naar Schleiermacher. Dit moet zijn: Chantepie de la Saussaye. Het mystieke in onze nieuwste letteren enz. In kolom 4, regel 3 v. b. staat: geroep. Lees: oproep.

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN.

Aesthetische Christusbeschouwing.

VIII.

(Verslapping van den band aan het dogma).

Zeg ik te veel, als ik het gevaar ducht, dat in onze kringen de drang naar aesthetiek en mystiek, juist wijl hij nog niet algemeen is, bij degenen, die hem voelen, eenzijdig zal gaan worden? En dat men wel vergeten kon, dat, evenals bij Rimboud en alle andere roomsche mystieken, zoo ook bij ons altijd moet worden gerekend met de waarschuwing van Dr H. M. v. Nes (die hier zich in zijn beelddpraak aansluit bij Sully Prudhomme), wanneer hij erop wijst, dat de bloemen der mystiek alleen dan geur en kleur behouden, als zij niet worden afgesneden van den stengel des geloofs? En wie begrepen heeft, dat bij zijn christen-naam het dogma niet maar den bijnaam geeft, maar wel degelijk zijn naam als christen, als geloovige bepaalt, die zal hier voor „den stengel des geloofs“ veilig in de plaats kunnen stellen: „den stengel der dogmatiek“.

En als zulk een mensch de nonnen ziet, de nonnen, van wie Willem de Mérode dicht:

Is het geen wonder, hoe die teere nonnen,
Die van Gods liefde gansch bevangen waren,
In brandende uren met bontzijden garen
Hun smart borduurden, fel en onbezonnen?

Bleek en ontzenuwd van extaze, wonden
Zij kracht, en voelden weer, in koortsig staren,
Hoe innig zij met God vereenigd waren,
En gloeiend werd het in hun doek gesponnen.

Zij sidderden de lange dagen door
En blikten naar de deur, of hij mocht komen,
En grepen dikwijls naar 't bezwijkend hart.

Dan schoof een floers hun glazige oogen voor,
Gods zoete waanzin kwam hen overstroomden,

En zij borduurden met bloedrood en zwart.

nu, dan kan hij den Godsdroom van die nonnen als menschelijk gebeuren opmerken en haar aanbidding als zielsverschijnsel, als een stukje menschenleven, bezien, maar hij zal zich, als

hij daarbij glimlacht, niet op een glimlach van zoet meeleven, doch op „den glimlach van zijn medelijden“ moeten betrapt hebben, wil hij niet als religieuze mensch over zichzelf bezorgd zijn.

Of die bezorgdheid steeds aanwezig is, waar ze er moest zijn? Of daar geen menschen zijn, die den bidstoel aangrijpen, waar die ook staat? Ik meen ze ontmoet te hebben.

Toch worden die menschen door hun eigen leermeesters soms gewaarschuwd.

Heeft niet Fra Angelico, aestheticus als weinigen, geestelijke schoonheid uitgebeeld en met de zachte tinten van zijn mystiek geestelijke schoonheid weergegeven, ook in zijn Christusfiguren? Welnu, Fra Angelico heeft de gevaren der mystiek alleen kunnen overwinnen door de geestelijke leiding van den dogmatischen Thomas Aquinas.

Wie dan in onzen tijd een man als Angelico wil bestudeeren en bij hem wil genieten, die zie hem zelf, niet voorbij. Hij volgde de oogen van den mysticus, den aestheticus. Dan zal hij zien, hoe die oogen den doctor angelicus, den dogmatischen leeraar, zoeken.

Zoo zal de kunstzinnige ziel van de 20e eeuw zich met schaaftie herinneren moeten, dat zij den man der mystiek al te vaak heeft verheerlijkt en hem in zijn aangezicht heeft geprezen ten koste van den dogmaticus, terwijl toch die dogmaticus de leermeester was van de grooten der christelijke mystiek.

En wees onzer, als wij ons eigen dogma onbewust verloochenen, om het uit te ruilen tegen de aesthetische producten van de lieden, die een ander dogma hebben.

Wees onzer nog meer, indien wij ons eigen dogma verloochenen, in onze onvoorwaardelijke bewondering voor de menschen, die absoluut zonder dogma zijn.

Want wie zondigt meer tegen den Christus, dien zij in stralenglans willen zetten, de menschen van een andere overtuiging omtrent hem, of — de lieden zonder overtuiging?

Dr J. R. Slotemaker de Bruine heeft eens in een recensie van een roomsch-aesthetisch werkje¹⁾, waarin warm-gevoelde poëzie en kunst, gevoel, maar ook roomsche overtuiging, roomsch dogma aan 't woord zijn, gezegd: „Als dit reine kunst, genot slechts kan gemaakt worden, mits ook de

¹⁾ P. Kennink, *Literatuur en leven*, Baarn, 1919, bl. 189, ziet hem om den mond van den dichter.

²⁾ Oscar Haf, *S. J. Liturgische Studien*, *Stemmen des Tijds*, Mei 1918, bl. 328.

³⁾ v. Nes, a.w. bl. 209.

zendin
cehte,
o zoo
Nat.
liefst
subsi
voora
naren
verple
heer E
De
durig
zegt
maar
kerke

De
Juli
zendi
in tw
lijke
wijs
dient
gouve
ding
een J
Op
hoort
Holla
China
Ov
weide
dat d
drage
linger
de le
Leze
schol
kend
anden
zelf
de ze
hoe
Bo
Bakke
gouve
de vi
schol
sen,
welke
men
zal,
alleer
de di
uithr
gesla
chr,
drage
reker
derse
kind
van

2.
hann
tentie
sum
P. I.
disc
fael
sum
in A
sequ
sana
Hori
Amst
Post
In
ver
gewe
veere
den
on i
gewe
hadd
van
woor
In
volge
dat
1.
2.
3.
4.
5.
relati
To